

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Ніколаєва Святослава Миколайовича

на тему «Громадсько-політична діяльність Володимира Горбового (1899–1984)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі

знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 032 Історія та археологія

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність обраної тематики зумовлена необхідністю комплексного вивчення історії українського національно-визвольного руху ХХ ст. крізь призму діяльності не лише його провідних лідерів, а й діячів, які забезпечували інституційне, організаційне функціонування цього руху. До таких особистостей належить й постать Володимира Горбового – адвоката, доктора права, громадсько-політичного діяча, який розпочав свій шлях як учасник Першої світової війни та УГА, а згодом стояв біля витоків УВО, зокрема у Долинському районі сучасної Івано-Франківської області, згодом був діяльним членом ОУН, та низки українських націоналістичних структур у Генерал-губернаторстві під час німецької окупації. Однак його роль у визвольній боротьбі досі залишається недостатньо висвітленою в українській історіографії.

В українській та зарубіжній історіографії сформовано значний корпус праць, присвячених історії ОУН та українського націоналістичного руху у ХХ ст., але постать Володимира Горбового здебільшого згадується фрагментарно й в контексті резонансних подій описуваного часу, наприклад у зв'язку з судовими процесами над діячами ОУН (Варшавський та Львівський процеси), репресіями з боку польської влади у 1930-х рр., арештами та ув'язненням (зокрема, у таборі Береза-Картузька), внутрішньо-організаційними подіями в ОУН, пов'язаними із ідеологічними суперечками та подальшим вектором розвитку.

Тому вивчення засад громадсько-політичної діяльності Володимира Горбового має вагомість з точки зору біографістики. Адже життєвий та професійний шлях діяча поєднував, з одного боку, легальну правничу практику, з іншого – підпільну організаційну роботу, а відтак характеризувався багаторічним

досвідом політичних переслідувань у польських, нацистських і радянських репресивних системах.

Застосування біографічного підходу для відтворення ширших історичних процесів крізь призму індивідуального досвіду життя Володимира Горбового також має й наукову значущість. Комплексне дослідження громадсько-політичної діяльності цієї особистості дає змогу поєднати персоналістичний аналіз із проблематикою історії ідей, політичної культури та національного руху.

Отож такий стан наукової розробки проблеми свідчить про необхідність всебічного дослідження постаті Володимира Горбового, яке у підсумку не лише доповнить біографічними даними сучасну українську науку, а й дозволить більш структурно вивчити кадровий склад українського визвольного руху міжвоєнного і воєнного періодів.

Вивчення постаті Володимира Горбового також має вагому суспільну значущість, адже свідчить про процес деколонізації та повернення історичної справедливості, реабілітації постатей багаторічних в'язнів радянської репресивної системи. Внесок таких малознаних, але вагомих та знакових особистостей як В. Горбовий у формування української ідеї протягом міжвоєнного часу в умовах постійних утисків з боку польської адміністрації, та подальшого її втілення в умовах репресивного нацистського режиму, довгий час залишався замовчуваним. У контексті сучасних подій, пов'язаних із багаторічною відсіччю збройній агресії Російської Федерації проти незалежної України важливим також є вивчення постаті В. Горбового для зміцнення державницьких ідей, формування цілісного й багатовимірного гранд-нарративу держави.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження здійснювалось у межах науково-дослідницької проблематики кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Суспільно-політичні,

економічні, правові, культурно-освітні та релігійні процеси на західних землях України (XVIII–XXI ст.)» (термін виконання: 2021–2025 рр.).

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота відзначається аргументованістю, доказовістю, переконливістю, глибиною аналізу. Всі положення, висновки і пропозиції, представлені у дисертації, є науково обґрунтованими, мають теоретичне і практичне значення, містять конкретні рекомендації. Дисертант уникає поверховості в науково-дослідницькій діяльності.

Дисертація представляє завершене науково обґрунтоване та логічно викладене самостійне дослідження. Наукові положення і висновки перевірені за результатами апробації на 9 міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

4. Наукова новизна результатів дослідження

На підставі залучення аналізу архівних джерел, мемуарних нарисів, спогадів, періодичної преси та наукової літератури, комплексно реконструйовано громадсько-політичну діяльність українського правника, доктора Володимира Горбового.

Уперше:

- системно реконструйовано юнацькі роки життя Володимира Горбового;
- цілісно подано формування діяча в ідейному полі та громадській діяльності, зокрема висвітлено його залученість до формування структури УВО на Долинщині;
- комплексно висвітлено його професійну діяльність від періоду здобуття освіти до участі у політичних процесах 1930-х рр.;
- висвітлено роль діяча в українському визвольному русі на початковому етапі Другої світової війни (1939–1941 рр.) як керівника

Краківського українського комітету у справах біженців, УНК та очільника Комісії Державного планування, покликаної підготувати відновлення Української Держави.

Розроблено і представлено періодизацію життя і діяльності Володимира Горбового: перший період (1899–1920) – формування особистості, утвердження світогляду, здобуття початкової і середньої освіти у закладах освіти повітових міст Долина та Стрий, участь у Першій світовій війні, служба в УГА; другий період (1920–1929) – утвердження націоналістичних політичних поглядів, залучення до структур українського визвольного руху й водночас здобуття вищої освіти й ступеня доктора права; третій період (1929–1939) – адвокатська і політико-організаційна діяльність у міжвоєнний період, яка позначилася як проведенням адвокатської практики у Львові, так і активною участю в УВО/ОУН, політичних судових процесах 1930-х рр. (Варшавському і Львівському), арештами й ув'язненням у польському концентраційному таборі Береза Картузька; четвертий період (1939–1947) – діяльність в умовах Другої світової війни та перші післявоєнні роки, зокрема участь в українських підпільних та громадських структурах у Кракові, підготовка державницько-правових документів, арешт і ув'язнення німцями, переїзд до Чехословаччини, арешт і передача спецорганам СРСР; п'ятий період (1947–1972) – слідство, засудження ув'язнення в Радянському Союзі, перебування в таборах (Ангарлаг, Тайшет, Дубравлаг), відмова від співпраці з радянською владою, спроби домогтися перегляду кримінальної справи; шостий період (1972–1984) – звільнення з ув'язнення, повернення в Галичину, життя під наглядом КДБ в умовах ізоляції від родини, і зрештою, поступове фізичне згасання.

Набули подальшого розвитку дослідження:

- обставин нацистського ув'язнення Володимира Горбового та його впливу на подальшу життєву позицію і діяльність;
- причин арешту Володимира Горбового у Чехословаччині та перепетій судового процесу у СРСР;

- перебування діяча в радянських таборах, його протистояння радянській тоталітарній системі, яка намагалася зламати українського націоналіста й переконати у доцільності співпраці;

- умов життя Володимира Горбового після звільнення з табору та повернення в Долинщину.

До ширшого наукового обігу залучено архівні справи, що зберігаються в Галузевому державному архіві Служби безпеки України та представлені на порталі «Архів визвольного руху». Це частина Фонду 6 «Кримінальні справи на осіб, знятих з оперативного обліку МВС України» (том 1 і 2). На сайті порталу представлені чотири десятки документів, більшість з яких використані при підготовці цього дослідження. Також розширено джерельну базу дослідження українського визвольного руху завдяки залученню мемуарів Володимира Горбового, матеріалів періодичних видань, стенограм зустрічей у липні 1941 р. німецької верхівкою ГГ із проводом УНК.

5. Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали і висновки дисертації можуть бути використані у науково-дослідницькій сфері (при підготовці фундаментальних праць з історії України та регіоналістики, зокрема щодо формування мережі УВО на Івано-Франківщині, діяльності ОУН у 1930-х рр., засад функціонування польської правової, передусім судової, системи у міжвоєнний період, внутрішньополітичного протистояння в середовищі ОУН на початку Другої світової війни, історії української адвокатури), освітній (при розробленні навчально-методичного забезпечення низки освітніх компонентів (Історія української державності, Історія ОУН і УПА) у закладах вищої освіти.

6. Повнота опублікування результатів дисертації

Результати дисертаційного дослідження викладено у 7 публікаціях, з яких: чотири статті опубліковано в наукових фахових виданнях України категорії «Б» та три – у збірниках матеріалів конференцій.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Ніколаєв С. М. Діяльність Володимира Горбового в українському націоналістичному русі міжвоєнного часу (1920–1930-ті рр.). *Zaporizhzhia Historical Review*. 2024. Vol. 9(61). P. 104–112. DOI: <https://doi.org/10.26661/zhv-2024-9-61-09>
2. Ніколаєв С. М. Дитячі та юнацькі роки Володимира Горбового (початок ХХ ст.): формування світогляду, початок громадської діяльності. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 10 (40). С. 2808–2819. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-2808-2819](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-2808-2819)
3. Ніколаєв С. М. Роль Володимира Горбового у відновленні Української держави 1941 р. *Axis Europae*. 2025. Вип. 8. С. 45–53. DOI: <https://doi.org/10.69550/3041-1467.8.348616>
4. Ніколаєв С. М. Громадсько-політична діяльність Володимира Горбового у 1939–1941 рр. *Сумський історико-архівний журнал*. 2025. № XLV. С. 80–89. DOI: <https://doi.org/10.21272/shaj.2025.i45.p.80>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Ніколаєв С. М. Студенти Самбірської учительської семінарії наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.: кількість, національний склад, персоналістичний вимір. *Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни. Том I* / Ред.: В. Ільницький, Р. Корсак, Т. Пантюк, О. Петречко, В. Старка. Дрогобич – Ужгород – Тернопіль: Посвіт, 2024. С. 88–92.
6. Ніколаєв С. М. Адвокат Володимир Горбовий під час Львівського судового процесу над членами ОУН. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том ХІХ: Людина, суспільство, історія: діалог у гуманітарному просторі* / Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2025. С. 72–74.
7. Ніколаєв С. М. Спогади Василя Горбового про арешти і ув'язнення німцями членів ОУН у 1941 р. *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том IV* /

Ред.: В. Ільницький, М. Галів. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2026. С. 93–95.

7. Апробація матеріалів дисертації

Головні тези і результати дисертаційного дослідження обговорювалися під час засідань кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, репрезентувалися у доповідях на дев'яти конференціях:

– *міжнародні*: «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 3 листопада 2023 р.), «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки» (Дрогобич, 19 квітня 2024 р.), «Війна Росії проти України: від гібридних форм до геноцидних практик» (Переяслав, 9 грудня 2024 р.), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 17 жовтня 2025 р.), «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки» (Дрогобич, 6 березня 2026 р.);

– *всеукраїнські*: «Інтеграційні процеси в Європі: історія, розвиток та перспективи» (Умань, 6 жовтня 2022 р.), «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки» (Дрогобич, 28 квітня 2023 р.), «Соціокультурні трансформації в Україні XX – XXI ст. і подолання радянської спадщини в освіті, культурі, ментальності» (Переяслав, 14 лютого 2024 р.), «Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни» (Дрогобич – Ужгород – Тернопіль, 10 грудня 2024 р.).

8. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Усі результати дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто. Участь у конференціях, а відтак виголошені доповіді,

є самостійними. Серед публікацій, що апробують результати дослідження, усі є одноосібними.

9. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Структура роботи побудована за проблемним принципом, відповідно до мети та завдань. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Обсяг дисертаційного дослідження становить 257 сторінок, з яких 195 є основним текстом. Список використаних джерел і літератури нараховує 241 позицію.

Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

10. Відомості про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності

Дисертаційну роботу С. М. Ніколаєва «Громадсько-політична діяльність Володимира Горбового (1899–1984)» 5 травня 2026 року було перевірено на ознаки академічного плагіату за допомогою інформаційної системи виявлення збігів «StrikePlagiarism» у відділі інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Результати перевірки: схожість: 5,84 %; коефіцієнт цитування: 15,25 %; вилучень: 0 %.

У процесі перевірки виявлено збіги з власними науковими публікаціями здобувача, загальноживаною термінологією та посиланнями на використану літературу. Виявлені в роботі текстові збіги не мають ознак академічного плагіату і є правомірними.

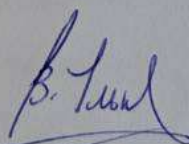
Дисертаційна робота С. М. Ніколаєва є результатом самостійних досліджень здобувача, відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій, не містить елементів запозичень без посилання на джерело та відповідає принципам академічної доброчесності.

11. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року за № 44.

Дисертаційна робота Ніколаєва Святослава Миколайовича «Громадсько-політична діяльність Володимира Горбового (1899–1984)», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія, містить раніше не захищені й одержані особисто автором наукові результати в галузі історії, які в сукупності вирішують проблему дослідження громадсько-політичної діяльності Володимира Горбового.

Дисертація Ніколаєва Святослава Миколайовича «Громадсько-політична діяльність Володимира Горбового (1899–1984)» є самостійною науковою працею, яка за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. за № 40 та пп. 5-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. за № 44 і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія у разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання фахового
наукового семінару,
доктор історичних наук, професор

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

